

Tuomas Ojanen

14.10.2025

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 92/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

1. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vammaispalvelulakia, johon lisättäisiin ns. elämänvaiheita koskeva säännös. Säännöksen tarkoituksena olisi esityksen mukaan auttaa arvioimaan, milloin eri elämänvaiheissa olevan henkilön avun ja tuen tarpeeseen tulee vastata vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla.
2. Esityksen säätämisperustelujaksossa 11 (s. 64-75) on tehty selkoa lakiehdotuksen suhteesta perustuslakiin ja yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista.
Esityksen mukaan säätämisperustelut on esityksen mukaan kirjoitettu sen arvioimiseksi, onko hallituksen esityksessä otettu asianmukaisesti huomioon hallituksen esitystä HE 122/2024 vp koskevaan perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 44/2024 vp sisältynyt elämänvaiheita koskevan säännöksen epätasällisyyteen ja tarkkarajaisuuden puutteeseen liittynyt valtiosääntöoikeudellinen huomautus. Lisäksi on arvioitu esityksen suhdetta YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehtyyn yleissopimukseen erityisesti vammaisten oikeuksien komitean 3.9.2025 julkaisemien Suomea koskevien tähän esitykseen liittyvien loppupäätelmien ja suositusten osalta (s. 5-6).
3. Esityksessä ehdotetaan lain soveltamisalasäännöstä tarkennettavaksi elämänvaiheita koskevan säännöksen osalta perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti, jotta säännös täyttäisi perustuslain 80 §:n mukaisen täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden sekä selkeyden ja ymmärrettävyyden vaatimukset. Sen lisäksi soveltamisalapykälään ehdotetaan lisättäväksi vammaispalvelulain luonnetta erityislakina korostava uusi 1 momentti. Muut soveltamisalapykälän säännökset vastaavat sisällöltään vuoden 2025 alusta voimaan tulleen vammaispalvelulain 2 §:ään sisältyviä säännöksiä. Pykälän momenttien järjestystä ehdotetaan muutettavaksi siten, että asiakasprosessissa olisi helpompi arvioida loogisessa järjestyksessä vammaispalvelulain soveltamisen edellytyksiä. (s. 29)
4. Elämänvaiheita koskevan säännöksen suhdetta perustuslakiin on käsitelty muilta osin vammaispalvelulain hyväksymiseen johtaneen hallituksen esityksen 122/2024 käsittelyn yhteydessä.
5. Esityksen säätämisperusteluissa katsotaan, että ehdotettu laki voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisperustelussa. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon. Perustuslakivaliokunnan lausunto olisi hallituksen mukaan "tarpeen sen arvioimiseksi, onko valiokunnan aiempaa esitystä koskevassa lausunnossa PeVL 44/2024 vp - HE 122/2024 vp elämänvaiheita koskevasta säännöksestä tekemä valtiosääntöoikeudellinen

huomautus otettu tässä esityksessä asianmukaisesti huomioon. Lisäksi perustuslakivaliokunnan lausunnossa olisi mahdollista arvioida YK:n vammaisten oikeuksien komitean suositusten merkitystä esityksen kannalta.” (s. 36)

Arvio

6. Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi vammaispalvelulain soveltamisalapykälää siten, että siihen lisätään uusi elämänvaiheita koskeva säännös (jäljempänä *elämänvaihesäännös*). Muutoksen tarkoituksena on esityksen mukaan auttaa erottamaan eri elämänvaiheisiin tavanomaisesti kuuluva avun ja tuen tarve sellaisesta vamman tai sairauden aiheuttamasta välttämättömästä avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla.
7. Vammaispalvelulaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 79/2022 vp, PeVL 100/2022 vp). Perustuslakivaliokunta korosti vammaispalvelulain säätämisen yhteydessä, että sääntely oli erityisen perusoikeus- ja ihmisoikeusherkkää. Sääntely oli valiokunnan mukaan merkityksellistä erityisesti perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n, oikeutta sosiaaliturvaan koskevan 19 §:n ja perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamista koskevan 22 §:n kannalta. Sääntelyn valtiosääntöisen arvioinnin kannalta merkityksellistä oli myös, että YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (jäljempänä myös vammaissopimus) on tullut valtiosisäisesti voimaan Suomessa kesäkuussa 2016 (PeVL 79/2022 vp, kappale 2). Samat arviot koskevat myös nyt ehdotettua vammaispalvelulain muutosta. On syytä kuitenkin erikseen korostaa painokkaasti tarvetta ottaa nyt huomioon myös perustuslain 6 § ja 22 §:n säännöskokonaisuus sekä vammaisyleissopimuksen 1 (tarkoitus) ja 5 artiklan (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus) määräykset nyt ehdotettavan sääntelyn arvioinnissa.
8. Kuten arvioitavana olevasta esityksestä ilmenee, vammaispalvelulakiin on koetettu jo aiemmin sisällyttää ns. elämänvaiheita koskeva säännösehdotus (HE 122/2024 vp), josta perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa vuoden 2024 valtiopäivillä (PeVL 44/2024 vp). Perustuslakivaliokunta piti tuolloisen esityksen taustalla olevia tavoitteita lain soveltamisen selkeyttämisestä yhdenvertaisuutta ja oikeusvarmuutta edistävällä tavalla sekä palvelujen saatavuuden varmistamisesta perustuslain kannalta perusteltuina. Valiokunta kiinnitti myös huomiota tarpeeseen seurata vammaispalvelulain muutosten vaikutuksia kielellisten oikeuksien toteutumiselle. Lisäksi valiokunta piti elämänvaiheisiin kiinnittyviä arviointiperusteita hyväksyttävinä. Valiokunta kuitenkin katsoi, että tuolloin ehdotettu elämänvaihesäänös oli ”huomattavan avoin ja tulkinnanvarainen” (PeVL 44/2024 vp, kappale 5). Valiokunnan mukaan säännöstä tuli vielä täsmentää, mitä se piti edellytyksenä ehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Valiokunnan mukaan tällainen täsmentäminen ”voidaan tehdä esimerkiksi säätämällä laissa nyt vain esityksen perusteluissa kuvatuista elämänvaiheesta tavanomaisen tarpeen arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista ja viittauksin esimerkiksi vammaispalvelulain 1 §:ssä mainittuihin seikkoihin.” (PeVL 44/2024 vp, kappale 6).
9. Perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 44/2024 vp jälkeen sosiaali- ja terveysvaliokunta koetti täsmentää silloista säännösehdotusta perustuslakivaliokunnan lausunnossa ehdotetulla tavalla. Sosiaali- ja

terveysvaliokunta kuitenkin lopulta luopui yrityksistään asiantuntijakuulemisten jälkeen. Valiokunta totesi, että vammaispalvelulakiin ehdotettuun 2 §:n 3 momenttiin kytkeytyvät valtiosääntöoikeudelliset ongelmat liittyvät kysymyksiin, jotka tulisi ratkaista eduskuntakäsittelyn sijaan osana ministeriötasolla tapahtuvaa huolellista perusvalmistelua. (StVM 28/2024 vp)

10. Nähdäkseni perustuslakivaliokunnalle on käynyt valtiosääntöinen työtapaturma lausunnossa PeVL 44/2024 vp, kun valiokunta ei ole vain arvioinut perustuslain 74 §:n mukaisen valtiosääntöisen tehtävänsä mukaisesti tuolloisen lakiehdotuksen perustuslainmukaisuutta ja suhdetta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, vaan valiokunta on samalla erehtynyt lausumaan, että elämänvaiheita koskeva säännös voitaisiin säätää valiokunnan lausunnossa esimerkinomaisesti kuvatulla tavalla.
11. Elämänvaihesäännöksen, olipa sellaisen muotoiltu mikä tahansa, sisällyttäminen lakiin on ylipäättään sekä perustuslain 6 ja 22 §:n normikokonaisuuden että vammaisyleissopimuksen 1 ja 5 artiklan vastaista. Siksi yrityksistä sisällyttää elämänvaiheisiin kytkeytyvä säännös vammaispalvelulakiin tulee luopua. Tässä yhteydessä on korostettava sitä, ettei säännös ole edellytys sille, että ihmisen yksilöllisessä palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakassuunnitelmaa tehtäessä tulee ottaa huomioon muun ohella henkilön elämänvaihe ja elämäntilanne. Samoin vammaispalvelulain 1 §:n mukainen tarkoitus tulee sovellettavaksi ilman elämänvaihesäännöstä. Koko säännös on siis myös turha ja tarpeeton sen ohella, että sellainen on perustuslain 6 ja 22 §:n säännöskokonaisuuden ja vammaisyleissopimuksen 1 ja 5 artiklan vastainen.
12. Elämänvaihesäännös on yhtäältä perustuslain 6 ja 22 §:n säännöskokonaisuuden vastainen siksi, että vaikka elämänvaiheita koskeva säännös olisi muotoiltu näennäisen neutraaliksi kaikkia elämänvaiheita koskevana, tällainen säännös kuitenkin tosiasiallisesti väistämättä merkitsee ikään perustuvaa ja tällöin nimenomaan ikääntyneisiin ihmisiin kohdistuvaa syrjintää yksinkertaisesti siitä syystä, ettei muihin elämänvaiheisiin, kuten varsinkaan lapsuuteen ja nuoruuteen liity ikääntyneille ihmisille ominaisia sairauksia tai yleisestä vanhuudesta johtuvaa rappeutumista taikka heikkoutta. Näin ollen tällainen sinänsä neutraalilta vaikuttava elämänvaihesäännös voi tosiasiallisesti sulkea pois vammaisia ikääntyneitä henkilöiltä heidän iästään johtuen.
13. Toisaalta elämänvaihesääntely on vammaisyleissopimuksen ja tällöin nimenomaan sen 1 (tarkoitus) ja 5 artiklan (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus) vastainen, sellaisena kuin nämä vammaisyleissopimuksen artiklat täsmentyvät vammaisten henkilöiden komitean valvontakäytännössä.

Vammaisyleissopimuksen 1 artiklassa on määrätty sopimuksen tarkoituksesta, ja artikla sisältää kuvauksen siitä, mitä henkilöryhmää yleissopimuksen on tarkoitus kattaa.

Vammaisyleissopimuksen 1 artiklan mukaan yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisyleissopimuksen 1 artikla ei ole tyhjentävä vammaisuuden määritelmä, koska siitä ei saavutettu yhteisymmärrystä yleissopimuksen valmistelun aikana ja koska ylipäätään pidettiin tarpeellisena olla rajaamatta minkäänlaista vammaisuutta yleissopimuksen ulkopuolelle. Yleissopimuksen keskeisenä tarkoituksena on päinvastoin kattaa vammaisuus mahdollisimman laajasti ottaen samalla huomioon mahdolliset yhteiskunnalliset muutokset. Tämä tarkoittaa, että vammaisuus on perusteiltaan evolutiivis-dynaaminen käsite, joka ei ole muuttumaton, vaan vammaisuus määritellään eri tavoin eri tilanteissa *in casu*. Keskeistä vammaisuuden käsitteen merkitysyhteyksien määräytymisessä on, että vammaisuuden määrittelyn lähtökohtana ei ole lääketieteellinen diagnoosipohjainen määrittely. Sen sijaan vammaisuuden määrittelyn kannalta keskeistä on kulloisenkin henkilön suhde ympäröivään yhteiskuntaan. Näitä vammaisuuden määrittelyn peruslähtökohtia tuo esiin vammaisyleissopimuksen johdannon e kappale seuraavasti: ”Vammaisuus on kehittyvä käsite ja – – seurausta sellaisesta vuorovaikutuksesta vammaisten henkilöiden ja asenteista ja ympäristöstä johtuvien esteiden välillä, joka estää näiden henkilöiden täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.” Näin ollen yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen ”vuorovaikutus erilaisten esteiden kanssa” tarkoittaa asenteista ja ympäristöstä syntyviä esteitä.

Koska vammaisuuden käsitteen on ymmärrettävä tarkoittavan rajoitteita, jotka aiheutuvat erityisesti pitkäaikaisista fyysisistä, henkisistä tai psyykkisistä vaurioista, yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettujen vaurioiden ei tarvitse olla pysyviä. Kuitenkaan kaikkia pitkäaikaisiakaan sairauksia, kuten diabetesta, ei välttämättä pidetä vammaisuutena. Koska vammaisyleissopimuksen lähtökohtana rajoitteiden arvioimisessa ei ole lääketieteellinen diagnoosi, vaan henkilöllä olevien rajoitteiden vaikutus siihen, missä määrin ne rajoittavat henkilön täysimääräistä ja tehokasta osallistumista yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa, tästä seuraa, että viime kädessä vammaisuuden arviointi on väistämättä yksilöllistä *in casu*. Vammaisuus edellyttää etenkin rajatapauksissa aina yksilöllistä arviointia, eikä sitä näin ollen voida arvioida kaavamaisesti.¹

Yleissopimuksen 5 artiklassa yhtäältä kielletään syrjintä vammaisuuden perusteella ja toisaalta velvoitetaan sopijavaltiot takamaan vammaisille henkilöille yhdenvertainen ja tehokas oikeussuoja syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta. Sopimusosapuolet myös velvoitetaan toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekeminen. Artiklassa on erikseen määrätty siitä, että vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi tehtäviä tarpeellisia erityistoimia ei pidetä syrjintänä. Artiklan syrjintäkieltomääräys kattaa sekä välittömän että välillisen syrjinnän. Vammaisten henkilöiden komitean maaliskuussa 2018 antama yleiskommentti n:o 6 linjaa tarkemmin tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevan 5 artiklan sisältöä (General Comment No. 6: Equality and non-discrimination, 9.3.2018, CRPD/C/GC/6). Kuten YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 26 artikla ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kahdennentoista pöytäkirjan syrjintäkielto, vammaisyleissopimuksen 5 artiklan syrjintäkielto on itsenäinen ja yleinen.

14. On painokkaasti korostettava sitä, että äskettäin viime kuussa 3.9.2025 antamissaan loppupäätelmissä Suomelle vammaisyleissopimuksen toimeenpanosta vammaisten henkilöiden komitea muun ohella katsoi elämänvaihesäännöksen lisäämisen vammaispalvelulakiin merkitsevän ikään perustuvaa syrjivää ja olevan ristiriidassa

¹ Ks. vammaisyleissopimuksen 1 ja 5 artiklasta ja vammaisuuden määrittelystä Outi Anttila, 8 §. Syrjinnän kielto. Teoksessa Outi Anttila ja Tuomas Ojanen (toim.), Yhdenvertaisuuslaki kommentein. Alma Media Finland Oy yhteistyössä Juristiliiton Kustannus, 2025, 2. Uudistettu painos, s. 184-190. Ks. myös Juhani Kortteinen ja Tuomas Ojanen, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen vaikutus yhdenvertaisuuslain soveltamiseen, Teoksessa Outi Anttila ja Tuomas Ojanen (toim.), Yhdenvertaisuuslaki kommentein. Alma Media Finland Oy yhteistyössä Juristiliiton Kustannus, 2025, 2. Uudistettu painos, s.

vammaisyleissopimuksen 1 artiklan kanssa. Komitea oli huolissaan siitä, että ehdotetut muutokset saattavat sulkea monet vammaiset henkilöt pois vammaisyleissopimuksen edellyttämistä palveluista (artikla 5, kohdat 8 (c) ja (d)). Komitean mukaan Suomen on varmistettava, että vammaispalvelulain 2 § takaa kaikkien yleissopimuksen mukaisten vammaisoikeuksien saatavuuden. Komitean mukaan Suomen tulee luopua elämänvaihe-edellytyksen lisäämisestä vammaispalvelulakiin (artikla 5, kohta 9 (c) ja (d), "Refrain from introducing the "life stages" criteria in the Disability Services Act").² Komitean edellä selostetut kannanotot, ml. se, että Suomen on luovuttava vammaispalvelulain soveltamisen rajaamisesta elämänvaiheen perusteella, esiintyvät nimenomaan vammaisyleissopimuksen 5 artiklan (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus/equality and non-discrimination) alla.

15. Hallituksen esityksessä on selostettu edellä mainittuja vammaisten henkilöiden komitean Suomea koskevia kannanottoja (s. 4-6). Esityksen mukaan komitea olisi edellä mainittuja kannanottoja antaessaan arvioinut elämänvaiheita koskevan säännöksen merkitystä vammaisten ihmisten oikeuksiin "irrationaalisena säännöksenä ilman, että se olisi ottanut huomioon Suomen lainsäädännön kokonaisuutta, joka yhdessä turvaa vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumista." (HE, s. 6).
16. Hallituksen esityksessä s. 6 väitetty ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Komitean loppupäätelmissä nimenomaan otetaan huomioon myös Suomen lainsäädännön kokonaisuus. Tähän liittyen komitea muun muassa vammaisyleissopimuksen 19 artiklan (Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä) alla nimenomaisesti esittää huolensa vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden välisestä eriarvoisuudesta (artikla 19, kohta 36 (a)) sekä edelleen suosittelee, että valtio kehittää vammaisten ihmisten kotiin saatavia palveluita ilman ikärajoituksia tai palvelumaksuja ja varmistaa yhdenvertaisuuden eri hyvinvointialueilla ja yhdenvertaisuuden vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja saavien vammaisten henkilöiden välillä (artikla 19, suositus 37 (b)).³
17. Kuten edellä on todettu, hallitus on pitänyt suotavana perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä muun ohella siksi, että "perustuslakivaliokunnan lausunnossa olisi mahdollista arvioida YK:n vammaisten oikeuksien komitean suositusten merkitystä esityksen kannalta." (s. 36). Esitän tästä syystä seuraavan.
18. Perustuslakivaliokunnan tehtävänä on perustuslain 74 §:n mukaan antaa lausuntonsa sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta sekä suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluu nimenomaisesti vaatimus siitä, että rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa (PeVM 25/1994 vp, s. 5/II). Perustuslakivaliokunta on korostanut, että perustuslaissa turvattu

² Committee on the Rights of Persons with Disabilities Concluding observations on the initial report of Finland, CRPD/C/FIN/CO/1, s. 3, kohta 9d. Ks. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2FCO%2F1&Lang=en

³ Ks. tarkemmin vammaisyleissopimuksen 19 artiklasta komitean yleiskommentti 19 artiklasta elämisestä itsenäisesti ja osallisuudesta yhteisössä (General Comment No. 5 – Article 19: Living independently and being included in the community, 29.8.2017)

perusoikeussuojan taso voi olla korkeampi kuin suojan vähimmäistason asettavista ihmisoikeusvelvoitteista johtuu (PeVM 4/2018 vp, s. 9, PeVL 35-36/2018 vp, PeVL 59/2017 vp, PeVL 43/2016 vp, PeVL 24/2016 vp, PeVL 59/2014 vp).

19. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perustuslain 22 § tuo yhdessä perustuslain 1 §:n 3 momentin, 74 §:n ja 108-109 §:n kanssa esiin ihmisoikeuksien valtiosääntöisen erityisaseman Suomen kv. sopimusten ja muiden kv. velvoitteiden joukossa.
20. Kansainvälisillä ihmisoikeussopimuksilla perustettujen kv. valvontaelinten valvontakäytäntöön sisältyvillä kannanotoilla on keskeinen merkitys sen täsmentämisessä, mitä Suomea oikeudellisesti sitovat ja velvoittavat kv. ihmisoikeussopimukset käskevät, kieltävät tai sallivat, so. mitä oikeusnormeja ne sisältävät. Esimerkiksi YK:n KP-sopimuksen ja TSS-sopimuksen sekä juuri vammaisyleissopimuksen tarkan sisällön selvittämiseksi on välttämätöntä perehtyä niiiden kv. valvontaelinten, so. ihmisoikeuskomitean⁴, TSS-komitean ja vammaisten henkilöiden komitean valvontakäytäntöön.
21. Kansainvälisten valvontaelinten valvontakäytäntö, so. ratkaisut, yleiskommentit (*General Comments*), valtioita koskevat loppupäätelmät (*Concluding observations*) sekä muut kannanotot ovat oikeudellisesti merkityksellisiä. Kun Suomi on ratifioinut kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä saattanut ne valtiosisäisesti voimaan valtiosääntönsä mukaisesti, Suomi on sitoutunut sekä kansainvälisoikeudellisesti että valtiosääntöoikeudellisesti siihen, että sitä velvoittavat ihmisoikeussopimukset täsmentyvät niiden kansainvälisten valvontaelinten valvontakäytännössä.⁵
22. Myös perustuslakivaliokunta on useaan otteeseen todennut suhtautuvansa ”erittäin vakavasti” esimerkiksi Euroopan sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännössä esitettyihin huomioihin (PeVL 45/2024 vp, kappale 17 ja siinä mainittu muu lausuntokäytäntö).
23. Edellä todettu vastaavasti koskee vammaisyleissopimuksen kv. valvontaelimen, so. vammaisten henkilöiden komitean valvontakäytännössä esitettyjä kannanottoja.
24. Edellä esitetyillä perusteilla päädyn kantaan, jonka mukaan lakiehdotuksen 2 §:n 4 momentin elämänvaihesäännös on perustuslain 6 ja 22 §:n sekä vammaisyleissopimuksen 1 ja 5 artiklan vastainen ja että säännöksen poistaminen on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

⁴ YK:n ihmisoikeuskomitean yleiskommentissa No 33 2008 - General Comment No 33 (2008), The Obligations of States Parties under the Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, CCPR/C/GC/33 on tarkastelua YK:n ihmisoikeuskomitean kannanottojen merkityksestä.

⁵ Ks. myös Tuomas Ojanen, Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö perus- ja ihmisoikeuksina. Teoksessa Outi Anttila ja Tuomas Ojanen (toim.), Alma Media Finland Oy yhteistyössä Juristiliiton Kustannus, 2025, 2. uudistettu painos, s. 5-9. Olen aiemmin tarkastellut kv. ihmisoikeussopimusten valvontaelinten kannanottojen (valtiosääntö)oikeudellista merkitystä myös esimerkiksi lausunnoissani perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksistä HE 73/2023 vp ja HE 75/2023 vp vuoden 2023 valtiopäivillä ja äskettäin lausunnoissani hallituksen esityksestä HE 50/2025 vp. Viittaan lausunnoissani esittämäni toistamatta niistä ilmenevää tässä.